

Anastasija Romanov

Fenomen Anastasija

Razmatranja Monice von Miltitz¹

Svakom čoveku, koji se interesuje za istoriju, pašće u oči, da se na početku 19. i 20. stoljeća nalaze dve veoma slične pojave: 1828. se pojavljuje Kaspar Hauser na evropskoj pozornici, a 1918. počinje Anastasijina tragedija. Ona započinje sa ubistvom, dok se život Kaspara Hausera završava sa nekim takvim. Njegov život je bio vrlo kratak i nije pokazao nikakva postignuća. I moglo bi se pitati, zašto se ljudi ne smiruju u vezi njega? To što je on bio badenski Prestolonaslednik, kako se to vidi iz istraživanja, naravno da ne može biti razlog, jer se takvo nešto dogodilo već ranije.²

Ljudi, koji se danas ponašaju materijalistički, ipak osećaju u unutarnjem, da je sa pojavljivanjem Kaspara Hausera učinjena kao nekakva ponuda iz viših regionala, koja do danas tutnja u nesvesnom, pošto nije bila prihvaćena.

Istorijske je dabogme autobiografija čovečanstva pod vođstvom Arhaia. Oni deluju i u takvima epohama, gde talas bljutavosti i materijalizma preplavljuje kulturu, kao u toj, gde je rođen Kaspar Hauser. No oni se tako reći povlače. Samo lagano, ali veoma jasno oni dodiruju ljude u njihovim poslovima, da bi im skrenuli pažnju na to, da postoji još neki drugi svet kao providan. A Kaspar Hauser je bio demonstracija nečeg takvog. Slika čoveka po sebi bila je bez vaspitanja i uticaja okoline postavljena pred svet, jedna čista duša kao pala s neba. „Da li biste mogli sebe još da prepoznate u njemu, vi ljudi naučnog razvoja i tehnike“, tako je glasilo pitanje iz duhovnog sveta. „Da li biste mogli u njemu da se setite sebe i svog duhovnog porekla?“

Mi naravno znamo, da postoje različite vođe kroz kulture, koji su nosioci impulsa duhovnog sveta. Neki takav je za evropsku kulturu Christian Rosenkreutz. Dr. Steiner kaže: „On nije bio inkarniran u 19. stoljeću. Zbog toga je došao Kaspar Hauser, da ljudi ne bi bili sasvim odvojeni od kosmičkih uticaja.“³ On je došao kao duša, koja tokom cele poatlantske kulture nije bila utelovljena, dakle imala je još nešto na sebi od svetlosne prirode stare Atlantide.

Koliko bi drugačija bila istorija naše srednjoevropske kulture, da su srca ljudi bila otvorena! Ubistvo, koje je okončalo njegov kratak život, je slika duhova tame, koji hoće da zagospodare našim vremenom. –

Kod Anastasije stvari stoje drugačije. Ona nije imala netaknutost i čistoću Kaspara Hausera. Bila je spašena iz užasnog događaja ubistva u Jekaterinburgu, ali je moralna da nosi svu težinu svoje loze. Ona je duboko uronila u zemaljski život svoje porodice i svog naroda. Ona se ne može nazvati detetom Evrope – kao Kaspar Hauser – već je ona dete Rusije, koje potpuno nosi biće i sudbinu ovog naroda. Ona ima neukrotivu životnu snagu, rusko eterško telo i povezanost sa zemljom. Mada to nije zemlja majčice Rusije, ipak je uvek imala želju, da poseduje komad zemlje, ne neku kuću ili zamak, već jednostavno zemlju, na kojoj je mogla da radi. Ona je imala to što se na

engleskom zove „the green fingers“, dakle spremnost da postupa sa biljkama. Iako uopšte nije poznavala baštovanski posao, napredovalo je sve što bi ona zasadila.

Anastasija u zamku Seeon, 1927. god.

Ona takođe voli divljinu, divlje-bujajući korov. A iznad svega voli drveće. Ne sme se odseći ni najmanja grančica, štaviše, ni kada veoma smeta. Orezivanje voćki ona oseća kao varvarstvo. Padanje neke grane na zemlju njoj stvara gotovo telesni bol.

Rus oseća zemlju, i kosmičke snage koje iz nje zrače, mnogo jače nego povezanosti krvi. Anastasija nema nijednu kap ruske krvi. Ove eterske snage mogu takođe da savladaju sve fizičke teškoće. Ona je upravo ušla u svoju 18. godinu života, kad je doživela noć u kojoj je ubijena njena porodica. Sa razbijenom glavom i slomljrenom vilicom i drugim povredama vožena je kroz Rusiju u običnim seljačkim kolima. Kada je bila pri svesti, trpela je neizdržive bolove i šeđ; zatim su je milostivi ljudi, koji su je spasili, nosili jedan deo puta. U Rumuniji takođe nije imala lekarsku negu, ali je rodila jedno zdravo dete. Kada je potom iskusila da je jedina bila spašena, razbolela se od žestoke nervne groznice. Mada nije bila izlečena, imala je samo jednu želju: da ode u Nemačku kod svoje tetke Irene.⁴ Jedan od njenih spasilaca, koji važi za oca njenog deteta⁵, ubijen je na ulici u Bukureštu. Drugi su je pratili na njenom dalje nastavljenom begu, koji je delom morao da protekne pešice. Bez papira mogla je da pređe granicu samo uz velika zaobilazeњa – dakle jedno bekstvo, koje bi i zdravog čoveka potpuno iscrpelo.

Šta se desilo u Berlinu, ostaje zavijeno u tamu. U svakom slučaju ona je u trenutku totalnog očajanja pokušala sebi da oduzme život. Poznato je da je spašena preko bolnice Elisabeth i bolnice za duševne bolesnike Dalldorf. Zatim je sledilo teško razboljevanje od tuberkuloze kostiju i operativno odstranjivanje levog laka. Sedmicama je ležala sa visokom temperaturom i očekivao se njen kraj. Kada je profesora Rudnjova⁶, koji ju je operisao, upitala velika kneginja Olga⁷, koliko će ona još živeti, on je odgovorio: „Možda još pola godine!“ To je bilo 1924.

Kada je ona došla kod mene u Siebeneichen (Sedam hrastova) [mala opština na severu Nemačke, oko 30 km istočno od Hamburga; *prim. prev.*], patila je od tuberkuloze žlezda. Desno i levo na vratu imala je dve jako otekle žlezde, koje su je veoma mučile. Zamolila me je kružeći šakama, da ih otvorim. Tako sam načinila po jedan mali rez u svakoj žlezdi – iz njih je icurio gnoj i zarasle su bez ožiljaka.

Anastasija o Monici von Miltitz

Gospođa von Miltitz mi je skrenula pažnju na veliku tradiciju njene kuće, koja je bila jedno od glavnih sedišta nemačke Romantike, o kojoj do tada još ništa nisam znala. Novalis je tu pisao pesme, a Fichteu, koji je kasnije u Sieben eichenu bio delatan kao kućni učitelj, omogućeno je školovanje od strane tadašnjeg gospodara zamka.

Iz: *Ja, Anastasia, pričam* – Zapis i dokumenti velike kneginje Anastasije iz Rusije, izd. R Krug v. Nidda, Frankfurt a. M., str. 400.

Ovde u Unterlengenhardtu [selo u Nemačkoj, nalazi se 55 km zapadno od Stuttgarta; *prim. prev.*] imala je posle operacije gnojni čir na sredini tela, kroz koji se ispraznilo tuberkulozno žarište u ledjima. Ovo se pre dve godine zatvorilo i sekret je ostao u telu, no ona uvek iznova sve pobedi. Pre 12 godina posetio nas je jedana poznati profesor, koga sam zamolila da je pregleda. Pitala sam ga, koliko joj još daje vremena (života). Nije htio da bude isključiv, ali je rekao: „Možda ¾ godine.“

Jedne večeri sam je zatekla u veoma jadnom stanju, izgledala je potpuno oronulo. Veoma sam se zabrinula i sledećeg jutra sam došla kod nje u velikoj bojazni. Tu sam primetila, da su u toku noći dvadeset kvintala briketa, koji su prethodnog dana bili istovareni pred njenom kućicom, uredno bili naslagani u njenoj sobi – primer, s kojom jedinstvenom energijom se ona zanimala i kretala na svom terenu. Od tada izbegavam, koliko je to moguće, da odgovaram na pitanja o njenom zdravlju, jer su mi sasvim strane mogućnosti ruskog eterskog tela.

A kako u karakteru deluje oprečnost ruskog čoveka! Svi mi, koji smo doživeli ulazak ruske vojske, iskusili smo, kako je ova bila u jednom trenutku obasjana svetlošću anđela, a u sledećem prekrivena senkom đavola. To ukazuje na veliku širinu duše, na mnoge mogućnosti. Takođe je rašireni osećajni život, koji nam stvara tako tuđ utisak u ruskoj literaturi, ona otkrila u dobrom i lošem, iako od katastrofe u Jekaterinburgu u nekom pojačanom strahu.

Jedan magnetopata [osoba koja se bavi magnetoterapijom], koji je pokušao, da joj pošalje ozdravljujuće snage, nevoljno je u svojoj koncentraciji zapao u oblast njenog duševnog života i prestrašio se od siline straha, koju je tu osetio, i izjavio je: „Ja sam zaista jak čovek, ali ovo nisam mogao da izdržim ni pet minuta.“

I kako se ruski narod oseća povezan sa „majčicom Rusijom“, tako ona oseća čežnju onamo. Na to dolazi povezanost sa njenom najužom porodicom, sa roditeljima i sa bratom i sestrama. To je njena stvarnost, osećanje, koje se u poslednjim godinama pojačalo i okružuje je kao ledena ljska. To je njen svet, za koji se ona pričvrstila.

Za današnjeg čoveka je teško da predstavi sebi, kako jedan čovek može tako da oseća svoju pripadnost kneževskoj porodici, a da nema želju za spoljašnjostima tog života, za luksuzom i raskošem. To je zaista samo duševni osećaj.

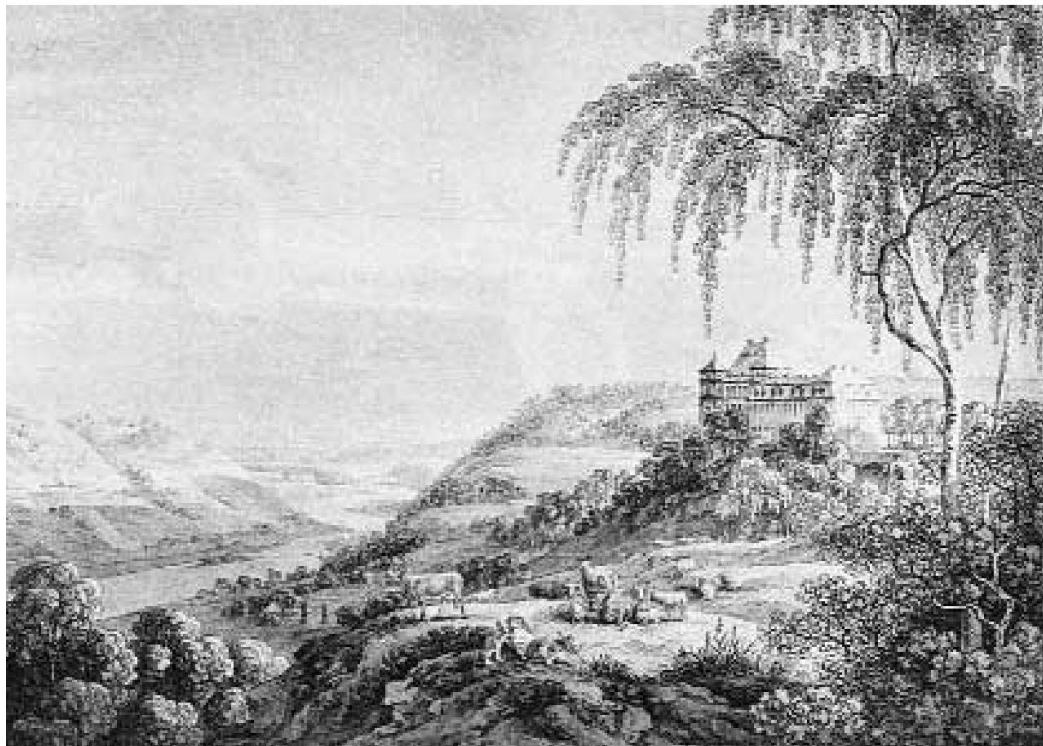
Doživela sam da je ona bila bolesna i imala temperaturu preko 40°. U tom stanju sam je videla kako nežno razgovara sa svojim roditeljima; takođe je još vidim pred sobom, kako je stajala kraj prozora i sa beskrajnom tugom govorila o svojim susretima u snu sa bratom i sestrama. Takođe ona živi još sasvim u navikama, koje su utisnute u njenо etersko telо u prвim godinama detinjstva.

Pošto je ona skroz-naskroz neintelektualan čovek, ona nema nikakvu vezu sa životom, koji je uređen kroz pravila.

Ona pak može dobro da se poveže sa ljudima svoje okoline. Ona ima neposredno osećanje za njih. Kad je došla ovde u Uterlengenhardt, živila je život sa seoskim stanovništvom; a stanovnici, koji inače nisu uvek predusretljivi prema doseljenicima, primili su je vrlo prijateljski. Odlazila je u šumu da sakuplja drva ili bobičaste plodove, a sve što bi dobila iz inostranstva delila je sa svojim komšijama. Kada je u Berlinu jednom prilikom bila bez smeštaja, primila ju je u svoj dom jedna veoma siromašna porodica nekog nosača uglja, i njih se ona još sećala sa velikom privrženošću. Živila je neko vreme sa njima, dok je imućni gospodin Grünberg⁸ nije pozvao da dođe na njegovo lepo imanje. Ona je isprva to energično odbila, ali je on bio uporan i nagovorio je da ipak podje sa njim.

Kada je došla kod nas, postavila sam uslov, da ne želim da se mešam u borbu oko njenog identiteta. Nisam ni slutila, kako će ovo biće, koje je spoljašnje ostavljalo siromašan i zaplašen utisak, u svom nesvesnom držanju dati tako silan dokaz za svoje poreklo. Ona je baš toliko kneževska, toliko neposredno dete iz velike vladarske kuće, da bi čovek jednostavno morao biti slep, da to ne vidi. Da, danas je ona jedino dete takvog porekla, što bi trebalo da interesuje sociologe, ako već ne interesuje pravnike. Ovaj utisak nije bio podržan ničim spoljašnjim. Ona je mogla da leži u krevetu i on je ipak dolazio od nje. Jednom je kod mene u poseti bila bivša vojvotkinja i zamolila sam je, da li bi možda htela da pozdravi Anastasiju, koja je ležala u krevetu istočnog krila zamka [Siebeneichen]. Učinila je to, vratila se i uz osmeh rekla: „Kako me je ona samo pozdravila, bilo je nedostizno-neponovljivo!“

Tako su vrlo harmonično protekle prve sedmice njenog boravka u Siebeneichenu. Osećala se veoma dobro, i druženje sa njom bilo je sasvim prijatno.

Zamak Siebeneichen na Elbi

Ali potom se spustilo nešto, što je bilo duboko zastrašujuće. Princ Friedrich-Ernst von Sachsen-Altenburg, koji ju je doveo kod mene, htio je da me opomene i rekao je, da moram biti svesna da preuzimam nešto veoma mračno, ako je primam kod sebe. To najpre nisam mogla da razumem. Ali nakon više sedmica nepomućenog zajedništva udarilo je to mračno kao nevreme. Ona je imala nekakvu razmiricu sa služavkom. Mi tada nismo mogli otvoreno da kažemo zaposlenima u kući ko je ona bila. Ona je upravo bila gospođa Anderson [Anastasiјa Romanov je bila prvi put u Americi od 1928-1930. Do tada je nosila ime Čajkovski, a u Americi je, kako piše njen biograf Peter Kurth, na savet prijatelja, slobodno odabrala ime Anna Anderson; *prim. prev.*], koja je njima bila malo neprijatna. Jednog dana je došla kod mene, sasvim namrgođena. Htela je da ide za Hanover, gde je imala neku garsonjeru. Ali dabogme bio je rat, i ja sam znala da se ona jako boji Hanovera zbog napada. Nije se dala zaustaviti, i pošto sam obezbedila njen dokumenta, odvela sam je na železničku stanicu. Ja zapravo nisam uopšte smela da se raspitujem za bilo koji voz; a ona je htela samo da ode, da ode iz ovog mesta, gde je do sada bila toliko srećna.

E pa možda bi se moglo reći, da joj je iznenada bio došao u svest razdor između njenog sadašnjeg i ranijeg života, a ona se jednostavno motala oko sebe kao divlja ruska mačka.

Anna Samweber o Anastasiji

Bilo je to pred izbijanje rata 1914. U Odesi je bilo oglašeno, da će carska porodica doći da poseti ovaj grad. Carica je bila iz nemačke kneževske porodice, a nemački (jezik) govorni jezik unutar carske porodice. Tako je našoj nemačkoj školi u Odesi neočekivano pripala čast, da za doček visokih gostiju pripremimo neke melodije i pesme, da bismo ih time dočekali. Takođe je trebalo da carica primi decu izabrani za ovaj doček. Iz bezbednosnih razloga carska porodica je ostala u salonu specijalnog voza na železničkoj stanici u Odesi.

Određenog dana smo jedna koleginica i ja sa izabranom decom krenule ka nemačkoj školi. Meni je preneto, da kažem neke pozdravne reči i da na taj način dirigujem programom. U to vreme sam već posedovala mali fotoaparat, koji sam poverila svojoj koleginici, da bi u pogodnom momentu mogla da škljocene i napravi fotos carske porodice. Dakle, mi smo se poređali u red po veličini u salonu voza i bili smo oduševljeni dragocenim enterijerom, naročito u bifeu, gde su poslastičari iz Odese pripremili slatkiše, koji su tu bili izloženi. Konačno se pojavila carska porodica, ali bez cara. Carica je sela na jednu za nju pripremljenu fotelju; njena deca stajala su pored nje. Kada sam ja počela pozdrav na nemačkom, prišao mi je adjutant i rekao: „Dvorski jezik je engleski ili ruski!“ Tu sam morala odmah da se prebacim i da pozdravim na ruskom.

Najmlađa čerka Anastasija nalazila se direktno pored bifea sa slatkisima. Moja deca su započela svoju predstavu. Tada sam zapazila, kako je Anastasija rukom podigla poklopac od kutije sa pralinama, stavila u usta jednu čokoladu, a jednu takođe stavila u ruku careviću koji je stajao pored nje. Nasmejala sam se Anastasiji. Carica je to primetila, pogledala je onamo i videla, kako je carević upravo stavio pralinu u usta. Ona se podigla iz fotelje, načinila nekoliko koraka prema njemu i energično naredila: „Ispljunuti, ispljunuti!“, što je carević odmah poslušao. Ipak Anastasija je progutala svoju čokoladu. U afektu carica je svoju decu udarila po ruci. Naravno da smo svi mi bili malo iznenađeni. Program je nastavljen i ubrzo po završetku mi smo se lepo pozdravili i otišli. Meni je ostala tajno napravljena fotografija, koja je bila dobro očuvana i na kojoj se jasno videla carska porodica u salonu voza. Uvek sam je dobro čuvala kod sebe, takođe pri bekstvu iz Rusije za vreme rata. Trebalo je da ta fotografija kasnije dobije neočekivanu aktuelnost.

Bilo je to u 20-tim godinama, kada sam u novinama primetila, da se u Nemačkoj pojavila neka „poljska radnica“, koja za sebe kaže da je careva čerka Anastasija. Na osnovu mog već opisanog susreta sa carskom porodicom u Odesi bila sam odlučila da ispitam tu stvar. U svojim istraživanjima naišla sam na plemićku lozu „von Altenburg“, koja je bila u srodstvu sa caricom. Kroz moje veze sam mogla da izdejstvujem, da sam bila pozvana na jedno zajedničko okupljanje, gde je takođe trebala da bude prisutna navodna Anastasija. Kada sam je videla i došla u razgovor s njom, u meni nije bilo nikakve sumnje da je to ona. Ipak sam prečutala svoj boravak u Odesi i šta sam tamo doživela u salonu voza carske porodice. Neko izvesno vreme Anastasija je živila u Berlinu u danskoj ambasadi. Ja sam htela te stvari brižljivo da ispitam. Posredovanjem gospodina po imenu Vett mogla sam da je

posetim. Upravo je bilo vreme Božića, i ja sam je pozvala u moj stan. „Anastasija“ mi je pričala iz svojih sećanja. Kroz razgovor sam dotakla i grad Odesu. „Anastasija“ je odmah počela da priča o poseti njene porodice 1914 i o boravku u salonu voza. Ispričala mi je ’u dlaku’ o prijemu dece i zašto je njeni majka, zbog jedne čokolade, nju pred svim prisutnim gostima udarila po ruci. – E pa, za mene je ovo bio neoboriv dokaz da je ona prava Anastasija. Sad sam mogla malo da se otvorim i da joj kažem, da sam tada kao učiteljica bila došla sa malom dečijom delegacijom u salon voza. Imala sam još onu fotografiju. Te večeri je takođe ispričala o egzekuciji u podrumu u Jekaterinburgu, gde je bila ubijena cela njena porodica. Ona je stajala ispred jedne starije sestre, metak ju je samo okrznuo, ali je pala zajedno sa ostalima i izgubila svest. Ljudi, koji su nosili tela na spaljivanje, mora da su iznenada primetili, da je devojka samo povređena i da je još živa. E pa, ko poznaje Ruse, zna: da pucaju po naredbi, to rade; ali da ubiju ranjeno dete koje cvili? – Tu govori srce, a sažaljenje dejstvuje.

Porodica von Altenburg pomogla je Anastasiji sa svim zalaganjem da pokrene prvi proces radi priznavanja njenog imena, njenog nasledstva. U engleskoj banci je bio deponovan veliki imetak carske porodice. Najmlađi carev brat Kiril (1), živeo je tada u Parizu i već dugo se borio za svoj deo nasledstva od carevog imetka. Kirilova žena bila je najžešći neprijatelj Anastasije, dok je sâm Kiril kako se činilo bio ubeđen u njenu autentičnost. Pošto je Anastasija govorila narodskim ruskim jezikom, hteli su već da je oslobođe od tih jezičkih problema. Carica, njena majka, odrasla je kao Nemica u Engleskoj. Ja sam u Odesi doživela, da se na dvoru govorilo engleski i nemacki. U ove jezike je Anastasija donekle još bila upućena. Sâma sam kao svedok bila pozvana na proces, pri čemu su fotografija carske porodice, koju sam još uvek posedovala, i odgovarajući iskazi imali veliku važnost.

Jednom sam u Berlinu išla zajedno sa Anastasijom pored železničke stanice Zoo, gde se nalazio jedan bioskop.

Anastasija u berlinskom parku Tiergarten, 15. avgusta 1922.

Kao reklama za jedan film o Raspućinu, koji se upravo davao, bila je zapepljena ogromna plakata sa njegovim portretom. Kada je ugledala to, viknula je: „Svetac!“ i pored mene pala u nesvest. Uprkos uloženim naporima došla je do svesti tek posle dva sata.

Proces je tekao godinama. Došao je svetski rat i prekinuo ga. Tek neko vreme posle Drugog svetskog rata proces je bio obnovljen. Naravno da je Anastasija bila takođe pritisнута publicitetom. Saglasila se da svoje doživljaje proda jednoj filmskoj organizaciji. Od dobijenih sredstava i pomoći prijatelja mogla je sebi da priušti skroman, povučen život u jednoj kućici u Južnoj Nemačkoj, u Uterlengenhardt. Proces je tekao dalje. Pre nekog vremena su kod mene dolazile sudije iz Engleske. Do iznemoglosti sam govorila i odgovarala na pitanja. Između ostalog došla sam do saznanja o jednom pismu koje je veliki knez Kiril napisao Jusupovu, a tiče se Anastasije, u kome se njoj predlaže novac za namirenje (otpremnina). Takav predlog stigao je do Anastasije. Ona se protivila, ali s rečima: „ja neću novac, hoću svoje ime!“⁽²⁾

Anna Samweber, *Iz mog života, Sećanja na Rudolfa Steinera i Marie Steiner-von Sivers*, Basel 1981. Izdavač Jakob Streit.

(1) Kiril Vladimirovič, veliki knez od Rusije.

(2) Anastasija je međutim ostavila svoju tragičnu sudbinu u Evropi i 1968. godine oputovala u Ameriku, gde se i udala. Anna Samweber je znala njenu adresu i nosila u sebi duboko saosećanje sa ovom „zaista najtežom ženskom sudbinom našeg stoljeća“ [Marie Steiner].

Ali bilo je još nešto drugo. Postala sam svesna toga, kad mi je Hans Hasso v. Veltheim, koga sam jednom sa Anastasijom posetila u njegovom dvorcu, rekao: „Njen život je neko karma-besnilo, u kome njena vlastita soubina samo ponekad zazvoni kao fino zvonce.“ To ne znači ništa drugo, nego da se grupna duša careva zakandžila u njoj.

Dr. Steiner je jednom rekao, da samo sasvim velike porodice imaju još postojeću grupnu dušu.⁹ Ako se čitaju knjige o životu carske porodice, dobija se utisak, da su takođe oni bili prekriveni senkom nečeg mračnog, avetinjskog. Anastasija još nije izgradila svoju vlastitu individualnost, kada je bila istrgnuta iz porodične povezanosti. Ona sebe opisuje kao najnepristojnije dete među svojim sestrama i bratom, koje je uvek bilo spremno na divlje ludorije. Ona je bila najruskiji član porodice. Zar je čudo, što je mračni duh grupne duše careva, koji nipošto nije htio da se odveže, što bi bilo prirodno, nju neko vreme poseo.

Nikada nisam stajala neposredno naspram zla, kao u ovim vremenima pomračenja u Anastasiji, takođe ni kad sam bila u rukama Gestapoa. Bilo je to nešto silovito, nešto nelično, što je tu delovalo. A ona nije imala snagu da se tome suprotstavi. –

Bilo je to tipično, da je ona – nakon užasnog putovanja – stigla u Hanover, gde nije ništa našla sem jedne kesice sa ovsenim pahuljicama punim crva, koje je odstranila da bi ostatak mogla da pojede. Ipak, uhvatilo ju je očajanje i

uputila se na železničku stanicu da se vrati natrag. Bio je četvrtak kada je otišla od nas, a u nedelju mi je sobarica rekla da je videla gospođu Anderson na ulici u Siebeneichenu, dok je išla ka železničkoj stanicu. Prvo nisam verovala, ali sam posle opisa njene garderobe bila ubedena da je to ona. Odmah sam otišla na stanicu, srela tamo nastojnicu našeg imanja i pitala je, da li je možda videla gospođu Anderson. Potvrđila je to i dodala, da je ona sedela na klupi i stalno pogledavala na sat. Sada je otišla. Utvrdila sam iz reda vožnje da je upravo otišao jedan voz za Leipzig. Ona je dakle došla do zamka, ali nije imala hrabrosti da uđe unutra i vratila se na stanicu. I to u toku rata sa slabim voznim linijama i bez ičega za jelo.

Zatim sam kupila kartu za putovanje, htela sam da je pronađem. Stigla sam u Hanover, duduše ona nije bila bolesna, ali je bila u jadnom stanju i prilično izgladnела. Kada sam joj predložila da sa mnom krene natrag, rekla je: „Nisam još do toga stigla, da ponovo idem među ljude.“ Dakle, bila je svesna da je potpala zavođenju i stidela se. Takođe se ovde opet objavila dvostruka priroda njenog ruskog bića, da je jednom bila kao tigar koji reži, a potom opet kao jagnješće puno straha.

Začuđujuće je samo, da ona i pri velikim teškoćama svog karaktera budi tako mnogo ljubavi. To nije samo sažaljenje nad njenom teškom sudbinom – gospođa Dr. Steiner je rekla jednom, da je to najteža ženska sudbina našeg vremena – već prava ljubav, dabogme spremnost na žrtvovanje. Gospođa Adele v. Heydebrandt, jedna starija antropozofkinja, je 10 godina delila krajnje skroman život sa njom u baraci, mada ju je poznavala i bila svesna šta je čeka. Mogla je da ima veoma udoban život kod svog sina, ali je Anastasiju primila u svoje srce i delila s njoj krajnje skromnu egzistenciju u kućici. Moram da priznam, da sam često bila nestrpljiva, ako bih videla kako je primala sve Anastasijine neuljudnosti i da se uopšte nije protivila. Ali postalo mi je jasno da je ona ostvarila smisao tajanstvenih reči: „Ne opiri se zlu!“ To se može samo ako se živi u jednoj sferi, do koje zlo ne može da dođe. Time je mogla da joj daruje sudbinsku pomoć, kao nijedan drugi čovek i kroz to doprinese čišćenju karme.

R. Steiner o Raspućinu

„Raspućin je delovao direktno na volju. To ne sme da se radi. Ali ljudi to žele. On je upravo raspojasan čovek, taj Raspućin (na ruskom znači: besputan, razuzdan). Sve što se o njemu kaže istinito je, ali on je ipak „bogovidac“, to je okultni termin za određeni stupanj posvećenja. Samo kroz njega može duhovni svet, ruski duh naroda, sada da deluje; dakle, kroz njega, ni kroz koga drugog.“ Neizbrisivo su mi se utisnule ove reči. Takođe mi je još rekao [Rudolf Steiner], da bi rado voleo, ako ostanem u Dornachu, jer će tu imati zadatke. Nekoliko dana posle toga sanjala sam raskošno položenog mrtvaca na odru u staro-ruskoj svečanoj odeći. Lice se menjalo od grube čulnosti do hrišćanski prosvetljene spiritualnosti. Posle dva dana iskusili smo da je Raspućin ubijen ... Sad vlada haos.

Iz: Asja Turgenjev, *Sećanja na Rudolfa Steinera i Prvi Goetheanum*, Stuttgart, 1993, str. 87.

Ali ove sklonosti koje susreće, povezane su sa tim, da postoji jedna oblast, koja je slobodna od karma-besnila. I ako uspe u tome, da je usmeri ka toj oblasti, onda će stajati naspram njene čiste i jake duše. To je to čisto spiritualno. Tačno tako duboko kako može da ode nadole ispod ljudskog, tačno tako je ona otvorena za čisto duhovno. To je takođe baš povezano sa ruskim duševnim temeljima, da je ona sposobna da oko sebe proširi mir i pobožnost, koja bi me uvek začudila. To sam iskusila, kada je došla kod nas i svako veče sam sedela pored nje i naposletku bih izgovorila jednu izreku. Nikada nisam doživela, da neka takva izreka toliko intenzivno, tako reći žedno bude primljena. Najčešće sam morala da je ponovim jednom ili dva puta. To je povezano sa jednom neobičnom činjenicom njene sudbine, naime s tim, da je posle svog povratka iz Amerike¹⁰ došla u dodir sa čudnovato mnogo antropozofa. To nije objašnjivo iz njenog karaktera, jer ona nije čovek koji teži saznanju. Ona je sâma jako osetila, šta sve to znači za nju. Više puta mi je rekla: Kroz antropozofe sam tek postala čovek, do tada sam živila kao neka životinja.“ „Do tada“ znači Amerika, gde je živila u luksuzu i razmaženosti.

Anastasija 1929. god.

Takođe je napomenula više puta: „Već 40 godina ja sam antropozof, samo nisam u Društvu.“ Ona je takođe uvek sliku Dr. Steinera imala okačenu iznad svog kreveta u baraci.

Tek kroz nešto, što mi je rekla gospoda Dr. Steiner, činilo se da je za mene ova zagonetka razrešena. Gospodin Dr. Steiner je samo čuo prve glasine o pojavljivanju jedne spašene careve čerke i priča se da je rekao: „Verovatno je to tako, jer u ovoj porodici se u svakoj generaciji desilo nešto misteriozno.“ Gospođa Steiner je pokazala veliko interesovanje za Anastasiju. Ona je gospodici Samweber kao znak zahvalnosti, jer se zauzela za to, poklonila veoma lep prsten, koji ova i danas još nosi. 1948. god. [godina smrti Marie Steiner] mi je rekla: Anastasiji ništa ne bi trebalo dati da čita, ali je dobro okružiti je antropozofijom.

Malo-pomalo mi je postalo jasno, da je to ruska duša naroda, ovo izdato duhovno biće, koje kroz nju dohvata antropozofiju.

Ruska duša naroda! Rudolf Steiner je već početkom stoleća pričao o njoj s velikom ljubavlju i s velikom ozbiljnošću. Ona je nosač dolazeće kulture, kulture Duh-Sopstva (Duh sâm – Manas), koji mi imamo da pripremimo. On je rekao, i to još pre Prvog svetskog rata, da stare kulture, takođe naša, nemaju više impulse za budućnost. Rusku dušu naroda on naziva svežom i punom nade. U Helsinkiju 11. aprila 1912. [GA 158] kaže Dr. Steiner: „Mi moramo imati pred očima, da bez teozofije ili kako god da se to nazove, bez onog spiritualnog života, na koji mi mislimo, čovečanstvo Zemlje bi moralo da krene u susret neutešnoj (očajnoj) budućnosti. Uistinu neutešnoj budućnosti! Ovo iz jednostavnog razloga, jer je duhovni impuls prošlosti, od onoga što čovek ima da dâ, iscrpljen i malo-pomalo se iživljava i ništa od novih klica ne može da unese u razvoj čovečanstva. To, što bi, ako bi samo stari impulsi nastavili dalje da deluju, moralo da dode, bilo bi danas nešto još neslućeno, nešto što čoveka ne bi samo nadjačalo, već bi bilo omamlijujuća dominacija, uzimanje maha puko spoljašnje tehnike, samo neko propadanje, neko propadanje svih religioznih, naučnih, filozofskih, umetničkih i takođe u višem smislu etičkih interesovanja. Ljudi bi postali neka vrsta živećih automata, ako ne bi došli novi duhovni impulsi.“

I kasnije je rekao: „Duhovno, koje ima ova teozofija, može pak da bude pronađeno od duše, koja žedni za ovim duhovnim, koja za njim čezne. I mogu da kažem, ja sam iz sâmog duhovnog sveta upoznao jednu dušu, koja veoma čezne ka duhu što se izražava kroz teozofiju. Upoznao sam ovu dušu u čisto duhovnom svetu. Ako se u redosledu hijerarhija popnemo do pojedinih duhova naroda i unutar ovih pojedinih duhova naroda govorimo o dušama naroda, tada takođe dolazimo baš do duša naroda, koje su danas još mlade i moraju dalje da se razvijaju, kao što se mora razvijati ono biće do ruske duše naroda. O ruskoj duši naroda znam, da ona čezne ka tom duhu, koji se izražava kroz teozofiju. Ona čezne sa svim snagama, koje može da razvije.“

I ruskim prijateljima, za koje su održana ova predavanja, on govori o tome, kako oni moraju da znaju o „čežnji ruske duše naroda ka neličnoj teozofiji“. I u sledećoj godini, 8. juna 1913. [GA 150], za isti krug slušalaca: „Postoji spas za Rusiju. Taj spas se zove teozofija.“

Ah, kako se osećala ova čežnja u Anastasijinom žednom slušanju. Kako je dakle to bilo nešto nelično koje je u zlu delovalo kroz nju, tako je to bilo nešto nelično koje ju je oduševilo u Dobru, sa razlikom, da je ona dohvatala spiritualno, dok je bila isporučena zlu.

Kada je ona drugi put došla kod nas, veoma jadna, veoma neuhranjena, uvek je ležala u krevetu direktno pored otvorenog prozora, koji je gledao prema parku. Naravno, zbog rata, prozori su morali biti zamračeni, ali mi smo

ih ostavljali otvorene zbog svežeg vazduha, i ja sam u mraku sela na fotelju pored njenog kreveta. Tada je rekla: „Recite nešto!“ I ja sam joj dala osnove antropozofije. Govorila sam joj o postanku čoveka u povezanosti sa kosmosom. Ne mogu da zaboravim, kako je bio dubok utisak ovog štimunga u mraku, ponekad sa Mesečevom svetlošću preko parka koji je čutao, ponekad sa hujanjem vетра ili sa rominjanjem kiše. Mi nismo mogle da vidimo jednu drugu, ali sam osećala, kako je ona tako reći upijala sve moje reči. Naposletku je pominjala svoje mrtve i zatim izgovarala 'Oče naš' na sledeći način:

„Oče naš, koji si na Nebu!
 Da je sveto Ime Tvoje
 u Nemačkoj, u Poljskoj, u Rusiji, u Kini,
 u Engleskoj, u Francuskoj, u Holandiji,
 u Severnim zemljama, u Italiji, na Balkanu.
 Da dođe Carstvo Tvoje
 svim zemljama u Evropi,
 svim zemljama u Aziji,
 svim zemljama u Australiji,
 svim zemljama u Africi,
 svim zemljama u Americi.
 Da bude Volja Tvoja, kao što je na Nebu, tako i na Zemlji
 da bude u Nemačkoj,
 da bude u Poljskoj,
 da bude u Rusiji,
 da bude u Japanu,
 da bude u Sjedinjenim Američkim Državama,
 da bude u Engleskoj,
 da bude u Francuskoj,
 da bude u Holandiji,
 da bude u Severnim zemljama,
 da bude i Italiji,
 da bude na Balkanu.
 Hleb naš nasušni daj nam danas,
 nama, svim ljudima na Zemlji kao obrok ljubavi
 u nadčulnom
 I oprosti nam dugove naše,
 nama u Nemačkoj
 kao što mi oprštamo dužnicima svojim
 I ne uvedi nas u iskušenje, već nas osloboди od zla.

AMEN

Pa ipak u ovaj sveti štimung se uvek iznova uvlačilo tamno nevreme, iznenada i bez prelaza ona bi se 'smračila'. Dobila bi drugačiji glas, drugačiji izraz. Kada sam joj sledećeg jutra donela doručak – tada sam je samo ja posluživala, da ne bi imala kontakte sa sluškinjama – odbila je to, i tako je išlo pet dana, da je odbijala svaku hranu, i to doduše sa izuzetnom oštrinom i hladnoćom. Petog dana, kada sam htela da je konačno ubedim da nešto pojede, našla sam je

kako nemoćno leži pored kreveta. Kakav prizor koji izaziva sažaljenje! Malo, nežno, iscrpljeno telo! Kada sam je podigla, mrmljala je: „Zašto zli duhovi imaju tako veliko interesovanje za mene?“

To je bilo to, zagonetno pitanje njenog postojanja: „Zašto zli duhovi imaju tako veliko interesovanje za mene?“ Nisam mogla da odgovorim na to, barem ne u njenom vrlo slabom stanju. Uvek sam se trudila, da joj ne govorim apstraktno ali ni učiteljski. No meni u to vreme još nije bilo jasno kako deluju duše naroda, još nisam bila pričala sa gospodom Dr. Steiner. Jedino sam osećala, da je u našim razgovorima prisutno neko duhovno biće. A takođe danas još ostaje otvoreno pitanje: Bore li se u njoj duhovi tame protiv buduće svetlosti? Ili je to čist život ispaštanja (okajanja, poravnjanja), koji ona mora da vodi? U svakom slučaju ona je porište duhovne borbe, i to je to, što mi u sadašnjem trenutku možemo da shvatimo na njoj. Razmotri li se život Kaspara Hausera, tada se visoko podigne pitanje čovekovog porekla. Kod Anastasije sadoživljavanje ove tragične sudbine vodi do poziva: Pripremite budućnost, pomozite budućoj kulturnoj epohi, pomozite pravoj ruskoj duši naroda duhovno za probaj! –

Anastasija u 50-tim godinama, i njeno poslednje prebivalište u Uterlengenhardtu, pre definitivnog odlaska u Ameriku 1968. godine

Jedna rođaka mi je pisala nakon čitanja lektire *Ja, Anastasija, pričam*, da joj to nije simpatično. Ova misao mi uopšte još nije došla, baš kao što se ne pitam, da li su mi Kriemhilda ili Elektra ili Kasandra simpatične, sva ta bića, koja su nosila sudbinu naroda. Koga sudbina postavi u njihovu blizinu, taj mora svesno da podnese ove borbe između anđelâ i demonâ i da pokuša, da podrži njihovog Andjela u ovoj borbi.

Preveo Siniša Nikolić, mart 2020. Der Europäer Jg. 5 / Nr. 9/10 / Juli/August 2001

¹ Napisano u Unterlengenhardtu, verovatno u 60-tim godinama.

² Za Kaspara Hausera vidi i. o. : Karl Heyer: *Kaspar Hauser i sudbina Europe*, 4. izdanje (nepromjenjeno), Basel 1999. U vezi neodrživih rezultata gen-testova vidi Rudolf Biedermann, *Kaspar Hauser: Nova istraživanja i aspekti I*, Offenbach a. M. 1998.

³ Ovaj citat nismo mogli da pronađemo kod R. Steinera.

⁴ Princeza Irena Pruska, sestra njene majke. O susretu sa njom vidi Peter Kurth, *Anastasia – Poslednja careva čerka*, Bergisch Gladbach 1988, str. 69 i dalje.

⁵ Spasilac i otac njenog deteta rekao je da se zove Aleksandar Čajkovski [njegovo pravo ime je *Stanislav Miškevič*; prim. prev.] Pripadao je Crvenoj gardi, koja je stražarila oko kuće carske porodice u Jekaterinburgu. Vidi Peter Kurth, st. 97 i dalje.

⁶ Sergej Mihailovič Rudnjov, vidi Peter Kurth, str. 103.

⁷ Velika kneginja Olga, bila je careva sestra. Vidi Peter Kurth, str. 103.

⁸ Franz Grünberg, vidi Peter Kurth, str. 68 i dalje.

⁹ Steiner je takođe ukazao na to, da je kuća Habsburga bila vođena od jednog plemenskog duha, koji deluje kao duh naroda Austro-Ugarske monarhije. Vidi Thomas Meyer, *Ludwig Polzer-Hoditz – Ein Europäer*, Basel 1994, str. 179.

¹⁰ Gleb Botkin, sin lekara carske porodice, koga je ona pri jednoj poseti u zamku Seeon jasno identifikovala, omogućio je Anastasiji krajem 20-tih godina [1928] prvo putovanje u Ameriku. Tamo je živela kod svoje rođake, princeze Ksenije Georgijevne (Mrs. Leeds).

Anastasija u budoaru svoje majke, 1908. god.